

УДК 581.54 (477.72)

**УСПІШНІСТЬ ІНТРОДУКЦІЇ РОСЛИН *ZYZIPHUS JUJUBA* MILL.
ПРИ ІНТРОДУКЦІЇ В ЗОНУ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ**

В.Г. Миколайчук¹, А.М. Гривняк², А.С. Сотникова³

^{1,2}Миколаївський національний аграрний університет, вул. Георгія Гонгадзе, 9, м. Миколаїв, 54029, Україна

³Міська станція юних натуралістів м. Миколаєва, ЗОШ І-ІІІ ст. №19 м. Миколаєва

Головне завдання садівництва – розробка програм пристосування садівництва до зміни клімату шляхом мінімізації впливу на врожай, виведення нових сортів, введення в культуру нових видів плодових рослин з комплексом стійкості до примх природи. Інтродукція рослин, які б доповнювали видовий склад фіторізноманіття України і водночас були б цінними плодовими культурами, має важливе економічне та наукове значення [1].

За низкою господарських показників *Zizyphus jujuba* Mill. відповідає вимогам сучасного плодівництва: стійкість до хвороб, невразливість шкідниками, високий вміст біологічно активних речовин у плодах та в інших частинах рослини, невибагливість до ґрунту та агротехніки вирощування.

Метою досліджень було оцінити успішності адаптації зразків *Z. jujuba*, що вирощують аматори в зоні Південного Степу України.

Дослідження виконані протягом 2015-2016 рр. згідно з планом наукових робіт кафедри рослинництва та садово-паркового господарства МНАУ «Адаптаційні можливості плодових, декоративних та лікарських рослин при інтродукції в Південному Степу України», номер держреєстрації 0114U004876.

Zizyphus jujube Mill. належить до роду *Zizyphus* Mill. родини Rhamnaceae R. Br. порядку Rhamnales, походить з Китаю (Східно-Азіатська флористична область). Це одна з найбільш посухо- і жаростійких плодових культур, а разом із хурмою і найбільш зимостійка серед субтропічних. Дикі форми витримують до -28-30°C, а культурні – до -22-25 °C [2].

Успішність адаптації *Z. jujuba* в м. Миколаєві оцінювали за методом Кохна (1994), методом Лапіна, Сиднева (1973) з модифікацією Термена, Буржака (1998), який придатний для оцінки рослин в межах генетично детермінованої норми реакції [3]. При цьому використовували показники: висота рослин при інтродукції; ростові процеси; показник генеративного розвитку (здатність до генеративного розмноження: цвітіння, плодоношення, можливість насінневого розмноження); зимостійкість, посухостійкість в балах. Оцінювали в межах від 0,4 (абсолютно непридатна) до 8,5 балів (натуралізувалася). На основі отриманих результатів встановлювали сумарну оцінку життєздатності та перспективності культури.

У Південному Степу України склалися специфічні та екстремальні агрокліматичні умови для вирощування плодових культур, що пов'язано із аридністю клімату протягом останніх десятиліть.

Об'єктом досліджень були 6 зразків *Z. jujuba*.

У результаті проведених протягом 2015-2016 рр. досліджень встановлено, що в м. Миколаїв вирощують рослини *Z. jujuba* невстановленого походження, які придбані переважно в мережі роздрібною торгівлі. Це генеративні особини, для яких характерна відсутність періодичності плодоношення. Тривалість вегетаційного періоду складає для різних зразків від 170 (ранньостиглі) до 180 діб (середньостиглі).

Інтродукований вид належить до II категорії перспективності з сумарною оцінкою 7,5 балів (табл.).

Таблиця

Сумарна оцінка життєздатності і перспективності інтродукованих зразків *Z. jujuba*

Показник	Ознака	Кількість балів
Ростові процеси	Ріст нормальний	1,5
Генеративний розвиток	Насіннева продуктивність нормальна, але життєздатність насіння низька	2,5
Зимостійкість	Пошкоджень немає	2,5
Посухостійкість	Рослини посухостійкі, тобто переносять посуху без видимих пошкоджень, можуть рости і розвиватися без поливу	1,0
Разом		7,5

Враховуючи, що рослини не знаходяться у своєму екологічному оптимумі, але досягають характерних для них розмірів, нормально цвітуть і плодоносять, зимостійкі (в особливо несприятливі роки у них може спостерігатися обмерзання річних пагонів) та посухостійкі (втрати тургору листків не спостерігається). На нашу думку, відсутність самосіву є позитивною ознакою, бо запобігає натуралізації виду в нових умовах, але окремі форми здатні давати кореневу поросль.

Таким чином, *Z. jujuba* є перспективною новою культурою для Південного Степу України. Зразки, що вирощуються садівниками – аматорами, адаптовані до агрокліматичних умов, проходять всі фенологічні фази, плодоносять щорічно.

Література

1. Клименко С.В. Интродукция и селекция южных, новых и нетрадиционных плодово-ягодных растений в Национальном ботаническом саду Украины: история, итоги, перспективы / С.В. Клименко / Материалы Первой Международной научной конференции (10-12 сентября 2013, г. Киев, Украина) – К.: Книгоноша. – 512 с.
2. Красовський В.В. Інтродукція унабі (*Zizyphus jujuba* Mill.) в Лісостепу України (біоекологічні особливості, розмноження, вирощування) Автореферат на здоб. канд. біол. наук. / В.В. Красовський; НБС ім. М.М. Гришка НАН України. – Київ, 2007. – 22 с.
3. Термена Б.К. Біоекологічні аспекти прогнозування інтродукції деревних рослин / Б.К. Термена, В.В. Буджак. – Чернівці, 1998. – 170 с.